

Đỗ m Phụng ng n s (1881-1947): Ng i ph n Vi t Nam “đ u tiên vi t ti u thuy t”

Tác Giả: Bùi Th y Đào Nguyên
Thứ Ba, 21 Tháng 6 Năm 2011 04:46

Bà tên th t là Công N Đ ng Canh, t : Quý L ng, sinh năm Tân T (1881) trong m t gia đình hoàng t c t i Hu .

Cha bà là Nguy n Phúc Miên Tri n, là Hoàng t th 66 c a vua Minh M ng, đ c phong t c Ho ng Hóa qu n v ng.

Th i niên thi u, bà đ c h c Hán văn, Pháp văn, Qu c ng ; và h c c c m, k , thi, h a, thêu thùa, n u n ng...Năm 20 tu i, bà đ c m i vào Cung lo vi c cho Hoàng h u; đ y cho các Công chúa và cung n . Bà đ y gi i, đ c tri u đình phong cho bà ch c “n s” [1] nên sau này khi vi t báo bà th ng ký tên là Đỗ m Phụng ng n s .

Đ c nhi u, hi u bi t sâu r ng, s m ti p c n t t ng dân ch nh L ng Kh i Siêu, Tôn D t Tiên, Jean-Jacques Rousseau; i s m đ c ti p xúc v i các nhà yêu n c nh Phan B i Châu, Phan Châu Trinh, Hu nh Thúc Kháng, v.v....nên Công N Đ ng Canh đã t m t đ a v “lá ng c cành vàng” tr thành m t ng i trí th c ti n b c a th i đ i.

Đỗ m Phụng ng n s (1881-1947): Ng i ph n Vi t Nam “đ u tiên vi t ti u thuy t”

Tác Giả: Bùi Th y Đào Nguyên
Thứ Ba, 21 Tháng 6 Năm 2011 04:46

Bài báo đ u tiên c a bà đ c đ ăng trên Nam Phong t p chí (Hà N i) tháng 7 năm 1918. K t đ ó, bà l n l t g i bài c ng tác v i các báo, t p chí B c K và Nam K : Nam Phong t p chí, Ph n th i đ ăm, Ti ng dân, H u Thanh, L i đ ần bà... Ngoài ra, bà còn làm tr bút cho báo Trung B c tân văn và gi chuy n m c Văn đ ần bà c a báo này t năm 1919 đ n năm 1928.

Gi a năm 1926, sau khi ti p xúc v i Phan B i Châu và các b c chí sĩ khác, bà công khai đ ng ra t ch c m t tr ng h c n công có tên là N công h c hi u t i Hu nh m giáo đ c n gi i ý th c đ c giá tr c a ngh nghi p th công. Đây là m t h i đ ần đ u tiên c a ph n Vi t Nam v i t t ng canh tân, đ x ng v n đ n quy n r t ti n b đ ng th i.

Năm 1928, bà b th c dân Pháp b t giam vì chúng nghi bà có liên quan đ n đ ng Tân Vi t.

T cu i năm 1930 tr đ i bà gi t báo chí, v ng h n bút danh Đ m Ph ng trên các ph ng ti n truy n thông, t p trung vào vi c làm sách.

Sau ngày toàn qu c kháng chi n ch ng Pháp (19 tháng 12 năm 1946), bà t n c ra Thanh Hóa cùng v i gia đ ình con trai Nguy n Khoa Văn (t c H i Tri u). Tu i già s c y u, Đ m Ph ng n s m t vào năm Đ ịnh H i (1947) huy n Th Xuân, t nh Thanh Hóa, th 66 tu i.

Năm 16 tu i, Đ m Ph ng n s l y ông Nguy n Khoa Tùng con trai th 7 c a c Nguy n Khoa Lu n, sinh h đ c 3 ng i con trai và 3 ng i con gái. Sau c 3 con trai c a bà l n l t hy sinh trong s nghi p gi i phóng dân t c Vi t, trong đó có nhà lý lu n Marxist H i Tri u (Nguy n Khoa Văn).

Các tác ph m c a Đ m Ph ng n s đ l i:

-Kim tú c u (ti u thuy t bi tình), đ ăng t ng ph n trên Trung B c tân văn t s 25 tháng 5 năm 1923 đ n 21 tháng 7 cùng năm; sau đó in thành sách. Căn c th i đ i m này, nhà nghiên c u Lê Thanh Hi n kh ng đ nh, bà Đ m Ph ng là ng i ph n Vi t Nam “đ u tiên vi t ti u thuy t”. N i dung Kim Tú C u k chuy n n ăng Kim Tú C u yêu ng i anh con cô con c u tên là Ng c Lan mà không l y đ c. Cha m ép g n ăng làm v k quan đ đ c M . Ch ng ch t, n ăng Tú C u nhan s c b k c p đ u i b t, ph i tr n vào m t ngôi chùa trên núi... Còn chàng Ng c Lan sau khi ng i trong m ng đ i l y ch ng đ ăm ra bu n t i, r i quy t chí h c hành, thi đ c nhân.

Tr i qua bao bi n c , khi Ng c Lan tìm đ c đ n n i thì Tú C u đã b ch t trong r ng sâu.
Ng c Lan đau đ n ng t đi...

-L c kh o v tu ng hát An Nam (đăng trên Nam Phong t p chí s 76, tháng 10 năm 1923).

-H ng ph n t ng tri (truy n dài, 1929)

-Đ m Ph ng thi văn t p

-Giáo d c nhi đ ng (1942)

-Năm m i năm v tr c, là m t cu n ti u thuy t v ch tr n nh ng x u xa th i nát c a cu c s ng trong cung đình”. Cu n sách b S ki m duy t Pháp tiêu h y ngay b n th o xin gi y phép xu t b n (1944).

Ngoài ra, bà còn vi t kho ng 200 bài báo v giáo d c nh Gia đình giáo d c th ng đàm, Bàn v v n đ giáo d c con cái, Ph n gia đình, N công th ng th c., v.v...So v i th i b y gi , đó là m t s nghi p báo chí đ s .

*

Đ m Phụng n s xu t hi n nh m t nhà báo n i giai đ n đ u tiên c a n n báo chí n c nhà, và là m t trong nh ng cây bút hàng đ u c a làng báo Vi t Nam thu y... Bên c nh đó, bà còn n i ti ng là m t nhà ho t đ ng xã h i tân ti n th i b y gi v i vi c đòi quy n bình đ ng cho ph n . Năm 1926, bà cho ra đ i N công h c h i. Đây là m t t ch c h i ph n đ u tiên i Vi t Nam. Chính nh h c h i mà nh ng ng i ph n đã b c ra kh i ng ng c a nhà mình và đã v n t i hòa nh p cùng xã h i b ng nh ng công vi c mà tr c đó ch nam gi i m i đ c làm. Tâm huy t v i vi c nâng cao v th c a ph n Vi t Nam trong th i đ i b y gi , bà đã vi t hàng lo t bài báo v i ch đ giáo d c ph n , h ng đ n cách sinh con, nuôi con, cách t ch c gia đình theo đ i s ng m i... Theo nh n đ nh c a nhi u nhà nghiên c u, bà là ng i ph n đ u tiên i Đông Nam Á đ t v n đ gi i phóng ph n ngay t đ u th k 20; và cũng là n trí th c Vi t Nam đ u tiên đ c bi t quan tâm đ n s d ng đ c th h tr th . Trong m t tác ph m c a mình bà đã có m t câu văn r t hay: “Khuôn m t ng i m là quy n sách đ u tiên c a đ a con”.

V v n ch ng, Đ m Phụng n s đã đ i m t s tác ph m khá đ c đáo, trong đó có quy n ti u thuy t bi tình Kim Tú C u (1923), ra đ i tr c khi có quy n T Tâm (1925). Theo tác gi Ph m Th Thu H ng thì đây là m t tác ph m “phê phán vi c ép duyên, ca ng i tình yêu hôn nhân t do, phê phán s b t n xã h i đang đe đ a cu c s ng c a ng i dân. M c dù cách miêu t nhân v t còn s l c, c l và cách đ n đ t câu chuy n ch a có gì m i, song Kim Tú C u cũng nh h u h t m ng văn xuôi c a bà đã ph n nào thoát ra kh i ngh thu t bi n ng u và i k t c u có h u c a ti u thuy t c đ i n. Th bà v n khai thác các đ tài và hình th c c a th trung đ i, nh ng đã mang chút s c thái riêng c a m t n sĩ Tây h c nên cũng khá h p đ n đ c gi đ ng th i. Ngoài ra, bài L c kh o v tu ng hát An Nam c a bà là công trình nghiên c u s m nh t v lo i hình ngh thu t này” (T đ i n văn h c [b m i], tr. 376).

Đoàn Mạnh Dũng (1881-1947): Người phò tá Việt Nam “đầu tiên viết tiểu thuyết”

Tác Giả: Bùi Thụy Đào Nguyên
Thứ Ba, 21 Tháng 6 Năm 2011 04:46

Năm 1947, khi hay tin bà mất, cố Thủ o Am Nguyễn Khoa Vy đã viết đôi câu đố i ca ngợi công đức của bà:

“Khí phách nam nhi, tinh hoa Nam Việt, nhữ thuở Nam Giao truy điếu, lên diên đàn thay mất cố Sào Nam

Văn tài nò S, s phẩm nò công, e khi nò gi i yêu c u, đi phó h i theo chân bà Trưng n”.

Tháng 6 năm 1999, chính quy n t nh Thủ a Thiên Hu ra quy t đ nh đ t tên là đ ng Đ m Ph ng.

Đ ng n m trên đ a bàn ph ng Tây L c, thu c khu v c Thành N i, kh i đ u t đ ng Hoàng Di u, ch y qua phía sau ch Tây L c đ n đ ng Lê Đ i Hành, dài 250m.

K ni m 130 năm ngày sinh Đ m Ph ng n s 1881 – 2011, m t cu c H i th o di n ra ngày 18 tháng 6 năm 2011 t i Thủ a Thiên- Hu do UBND t nh Thủ a Thiên - Hu ph i h p v i Vi n Văn h c Vi t Nam t ch c.

Tham d H i th o có lãnh đ o B Văn hóa, Th thao và Du l ch, H i Ph n Vi t Nam, gia đình Đ m Ph ng n s và các nhà nghiên c u.

Nhà s h c D ng Trung Qu c ví h i th o này nh đ ng tác "ph i đi l p b i th i gian c a s quên lãng, k c nh ng nh n th c, h n ch liên quan đ n gia c nh, tính th i đ i, và làm long lanh m t t m g ng mà ngày hôm nay n u soi l i chúng ta s th y r t nhi u bài h c quý giá cho s nghi p gi i phóng ph n và con tr"...

Bùi Thụy Đào Nguyên, gi i thi u.

Đồ m Phụng n s (1881-1947): Ng i ph n Vi t Nam “đ u tiên vi t ti u thuy t”

Tác Giả: Bùi Th y Đào Nguyên

Thứ Ba, 21 Tháng 6 Năm 2011 04:46

Chú thích:

[1] N s là tên m t ch c quan đ i nhà Chu (Trung Qu c) dành cho ng i ph n h c gi i, đ c sung vào tri u đ chép nh ng vi c trong n i cung.